

ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ЗАКОНСКО УРЕЂИВАЊЕ ПРАЗНИКА

doi: 10.7251/GPF163838007M

Резиме

Важење закона о празницима није временски ограничено, али трајање ових закона зависи од стабилности правног и друштвеног поретка у коме су донесени. За разлику од секуларних празника који су промјенљиви, вјерски празници су трајни. У Закону о празницима Републике Српске су изједначени вјерски празници које обиљежавају вјерници припадници конститутивних народа и тако омогућено запосленим лицима да користе нерадне дане за њихово обиљежавање.

Кључне ријечи: **републички празници, секуларни празници вјерски празници, нерадни дани.**

УВОД

Празници и нерадни дани су предмет уређивања одредби закона о раду, односно закона о радним односима који се односе на радно и слободно вријеме и накнаду плате и одредби закона о празницима

¹ Редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци тел. 0038751339046; e-mail: zemirjanic@gmail.com

који се односе на дане празника и нерадне дане, обиљежавање и празновање празника од стране грађана, органа, организација, институција и предузећа. За стварање и правну анализу поменутих одредби неопходно је поред догматичког и нормативног метода користити историјски метод, а у мањој мјери упоредни метод. Историјски метод је неопходан стога што да се пред законодавцем поставља питање које историјске и друге прошле догађаје треба уредити као празнике и нерадне дане, а упоредни метод зато што законе који уређују ова питања могу доносити разни законодавни органи.

Историјске и друге прошле догађаје није могуће мијењати законима, другим правним прописима и одлукама институција власти, али се ови догађаји могу зависно од опредјељења законодавца, одредити као празници и нерадни дани или обрнуто, укинути као празници и нерадни дани ако су тако били уређени претходним законом. У анализи законски одредби се полази од става да вредновање историјских и других прошлих догађаја од стране институција власти приликом уређивања празника зависи од историјских и других чињеница, а да одређивање празника представља више друштвено него правно питање будући да догађаји у прошлости остају значајни ако су као такви прихваћени од стране основних друштвених група. То показују и промјене празника у претходним деценијама када су поједини празници усљед промјене друштвеног поретка изгубили значај, првенствено под утицајем глобализације и транзиције. У Мишљењу Венецијанске комисије је наведено како се државни празници и други државни симболи често мијењају заједно са политичким системом земље и да су стога многе земље Источног блока ревидирале списак државних празника, уклањајући празнике који су се односили на стари политички систем и додајући нове празнике. Такав процес се десио и у земљама бивше Југославије, а будући да све ове земље себе дефинишу као земље са једном преодминатном (етничком) нацијом,

избор државних празника обично задржава вјерске традиције и тумачење историје којег се придржава ова нација. Државни празници треба да уједине људе у колективном заједничком осјећању на кључне догађаје у њиховој заједничкој историји, тиме јачајући колективни идентитет нације која живи у одређеној земљи.² Промјену друштвеног поретка под утицајем глобализације прати став да државе губе значај. Али, како се наводи, став да глобализација државе чини непотребним још је невјероватнији од идеје да их чини немоћним. Осјећај припадности је дио људског осјећаја сигурности, а то је осјећај којег већина људи, чак у ери глобализације, не би жељела да се одрекне. Можда не изненађује да су неке од најуспјешнијих интегрисаних економија мале хомогене земље са јаким осјећајем колективног идентита.³

Празници који изгубе друштвени значај буду укинута или замјењени другима, а могућ је и други начин, а то је да поједини празници буду укинута или замјењени другим иако нису изгубили друштвени значај. Приликом одлучивања о томе користе се сазнања историјске науке, а посебно историје државе и права као уже научне области унутар правне науке. Посматрана из тог аспекта, историјска истраживања представљају преднормативну дјелатност чији значај зависи од воље и способности законодавца да уважи и користи доступна сазнања. У овом случају је у питању ужа преднормативна дјелатност када су истраживања усмјерена само на доношење или промјене одређеног закона, а за разлику од ширих истраживања у случају утврђивања стратегије развоја важне друштвене области. Претходне анализе и други облици стручних истраживања

² Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија), *Мишљење бр.736/2103* (поднесак *amicus curiae* у вези са захтјевом за оцјену уставности чл.2.б.) и чл.3.б.) Закона о празницима Републике Српске.

³ Мартин Волф, *Да ли ће националне државе преживети глобализацију*, Глобализација-мит или стварност (социолошка хрестоматија), приредио Владимир Вулетић, Завод за уџбенике и наставна средства, (Београд, 2003), 315.

омогућавају да се избјегну грешке као што су честе промјене истог закона или доношење новог закона неколико година послје доношења претходног закона.⁴

Употреба упоредноправног метода у циљу поређења законских одредби о празницима и нерадним данима са одговарајућим законским одредбама у другим земљама је ограничена усљед посебних правних околности у Босни и Херцеговини. Од ових околности се по значају за тему издваја обиљежје да је Устав саставни дио оквирног мировног споразума (Анекс IV) који предвиђа да се уређење заснива на конститутивности народа и ентитета. Повезаност идентитета земље са идентитетом народа и ентитета упућује на употребу упоредног метода у анализи одговарајућих закона донесених од стране разних законодавних органа. У законском уређивању празника полазни основ јесте Дејтонски споразум, а насупрот различитим или супростављеним теоријским и политичким ставовима о историјским и другим прошлим догађајима. Како констатује Венецијанска комисија у поменутом Мишљењу, спорови око државних празника, или других државних симбола, обично одсликавају шире контроверзе које се односе на природу, а понекад и саму егзистенцију таквог колективног идентитета. Ти спорови се увијек требају тумачити у свјетлу конкретних околности дате земље.⁵

Ужи предмет анализе су правне претпоставке за законско уређивање празника као нерадних дана и разлике у уређивању секуларних и вјерских празника.

⁴ Жељко Мирјанић, *Писање и доношење закона*, (Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, 2014), 184.

⁵ Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија), *Мишљење бр.736/2103*.

1. ПРАВНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ЗА ЗАКОНСКО УРЕЂИВАЊЕ ПРАЗНИКА КАО НЕРАДНИХ ДАНА

Законодавна власт одлучује који ће историјски и други прошли догађаји бити одређени за празнике и нерадне дане, а то су природно дани који календарски падају на дане када су се историјски или други догађаји десили. Поред празника, предмет обиљежавања су други датуми, на начин да институције власти на разним нивоима одлуком одреде обиљежавање других датума, уважавајући историјско, културолошко и традиционално наслеђе. Надлежност за уређивање ентитетских празника припада законодавним органима ентитета, тако што „та два подсистема функционишу, сваки у свом домену, тј. у оквирима својих функција, дјелокруга дјелатности и надлежности, паралелно, без права да се на било који начин један уплиће или ограничава дјеловање другог“.⁶ Ентитет самостално уређује своје празнике, који се могу подударати са празницима другог ентитета и заједничким празницима зависно од опредјељења законодавних органа. Поред ентитета своје празнике уређује и Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине, али се оснивање Дистрикта за разлику од ентитетских празника везује за доношење и примјену арбитражне одлуке, односно за вријеме послје закључивања Дејтонског споразума. За разлику од Дистрикта, ентитети су успостављени прије Дејтонског споразума, а што показује и континуитет правних прописа које су донијели прије овог споразума.

Правни основ за уређивање празника у Републици Српској је уставна одредба (чл.13.) по којој Републици припадају све државне функције и надлежности осим оних које су Уставом Босне и Херцеговине изричито пренесене на њене институције. Уређивање празника и нерадних дана није пренесено на ове институције. У литератури се

⁶ Радомир В. Лукић, *Прилог расправи о подјели надлежности између институција Босне и Херцеговине и ентитета*, Зборник реферата са округлог стола Подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и Ентитета, (АНУРС, 1999), 42.

наводи да очигледно нема супремације институција Босне и Херцеговине и ње саме над ентитетима. Супремација се своди искључиво на десет уставом утврђених тачака (чл. трећи, тачка 1. Устава Босне и Херцеговине).⁷ Уређивање празника Босне и Херцеговине по природи правног уређења, припада Парламентарној скупштини. На то упућује уставна одредба да ће Босна и Херцеговина имати оне симболе које својом одлуком одреди Парламентарна скупштина и потврди Предсједништво, иако примјена ове одредбе зависи од тога да ли се празницима придаје такав значај. Парламентарна скупштина је за разлику од скупштина ентитета које су дужне да уваже и изразе вољу становника одређеног ентитета, дужна да изрази и уважи вољу становника оба ентитета. Према уставном концепту, институције власти су дужне код законског уређивања равноправно уважавати позиције и интересе конститутивних народа и ентитета. То показују како одредбе којима су уређени ентитетска и национална заступљеност и начин одлучивања у институцијама власти, тако и пракса у случајевима када ова заступљеност постоји иако није формално предвиђена, као што је на примјер случај избора судија Уставног суда Босне и Херцеговине. Према Уставу судије се бирају по ентитетској припадности (четворо судија из Федерације Босне и Херцеговине и двоје судија из Републике Српске), али пракса избора судија показује да се поштује ентитетска и национална припадност, а изузетак су судије страни држављани. Полазећи од значаја и посљедица одлука Уставног суда у питању је значајан изузетак. У другим институцијама предвиђеним Уставом нема страних држављана. Устав (чл. IV) предвиђа да Парламентарна скупштина може законом предвидјети другачији начин избора троје страних судија за именовања која се буду вршила након истека

⁷ Рајко Кузмановић, *Нарушавање подјеле надлежности између ентитета и Босне и Херцеговине*, научни скуп Подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и ентитета, (Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука, 1999), 33.

периода од 5 година од првих именованја, али закон којим би се то прецизно уредило, те уредила надлежност и правила о раду суда није доносен. Како је наведено, компликованој ситуацији у односу према Европском суду за људска права са сједиштем у Стразбуру „доприноси и чињеница да су надлежности и начин функционисања Уставног суда Босне и Херцеговине одређени крајње непрецизно, што је директна посљедица непостојања Закона о уставном суду БиХ. Правна несигурност у погледу функционисања Уставног суда се исказује чињеницом да овај Суд, у складу са сопственим правилима и према сопственом нахођењу, „шири“ и „скупља“ сопствену надлежност, односно без икаквог законом постављеног упоришта одлучује за које предмете има, а за које нема надлежност.“⁸ Поставља се питање различитих облика заштите пред овим судом у односу на ентитеске уставне судове будући да у њима постоје вијећа за заштиту виталних националних интереса, а такво вијеће није предвиђено у Уставном суду Босне и Херцеговине. Као примјер могућности коју пружа такав облик заштите пред уставним судом ентитета, а у погледу законског уређивања празника и нерадних дана може се навести примјер Одлуке Вијећа за заштиту виталног интереса Уставног суда Републике Српске којом је утврђено да је Законом о допунама Закона о празницима Републике Српске повријеђен витални национални интерес једног конститутивног народа. Вијеће у образложењу поменуте одлуке наводи да је у складу са промјенама Устава Републике Српске, имало у виду одредбе члана 10. Устава, према којим су грађани равноправни у слободама, правима и дужностима, и једнаки пред законом, те да уживају исту правну заштиту без обзира на националну припадност, вјероисповијест или друго лично својство, као и члана 28. став 1. Устава, којим је зајемчена слобода вјероисповијести. Поред наведеног, Вијеће је имало у виду члан 5. став 1. ал. 1. и 2. Устава Републике Српске, према којим се уставно

⁸ Љиљана Мијовић, *Босна и Херцеговина пред Европским судом за људска права*, (Comesgrafika, Бања Лука, 2014), 15

уређење Републике темељи на гарантовању и заштити људских слобода и права у складу са међународним стандардима (Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода, Општа декларација о људским правима, Међународни пакт о грађанским и политичким правима), као и на обезбјеђивању равноправности и заштити виталних интереса конститутивних народа. Вијеће је, такође, имало у виду члан 70. Устава, који је допуњен Амандманом LXXVII на Устав, којим је заштита виталних националних интереса дефинисана као идентитет једног конститутивног народа, вјероисповијест, његовање културе, традиције и културног наслеђа, као и друга питања од виталног националног интереса.⁹

На дужност институција власти да афирмишу вриједности наведене у тексту и преамбули Устава Босне и Херцеговине упућују и документа о људским правима чија је примјена обавезна у Босни и Херцеговини. Преамбула Устава као основне вриједности наводи правду, толеранцију, помирење. Према члану II Устава у Босни и Херцеговини биће осигуран највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода, а уживање права и слобода осигурано је свим лицима без дискриминације. По значају за посматрану тему може се издвојити Европска конвенција о основним људским правима и слободама која гарантује слободу вјероисповјести: свако има право на слободу мисли, савјести и вјере: ово право укључује слободу да промијени вјеру или увјерење и слободу, сам или заједно са другима и јавно или приватно, да манифестује своју вјеру или увјерење, обредом, проповиједањем и вршењем вјерских дужности и ритуала (чл.9). Према члану II Устава права и слободе предвиђени у овој конвенцији и у њеним протоколима се директно примијењују, а ови акти имају приоритет над осталим законима. Највише пажње институције власти посвећују члану 14. ове конвенције који се односи на забрану

⁹ Образложење одлуке Вијећа за заштиту виталног интереса Уставног суда Републике Српске о допунама Закона о празницима Републике Српске, које је Народна скупштина изгласала на сједници одржаној 2. јуна 2011. године.

дискриминације и у вези чије примјене постоје различити ставови. Према ставу Уставног суда Босне и Херцеговине у случају поводом Закона о славама и светковинама Републике Српске, принцип забране дискриминације из Устава има битно другачији смисао, односно пружа шири обим заштите него члан 14. Европске конвенције, односно Протокол број 12 уз конвенцију. Тако се наводи да усљед специфичне уставне конструкције појам дискриминације мора да се тумачи у ширем контексту него дискриминација из Европске конвенције која се односи на државе-чланице које су, у правилу, мононационалне државе-нације, а не мултиетничке као Босна и Херцеговина са уставним постојањем принципа заштите групних права и појма конститутивних народа. У том контексту мора да се посматра и појам дискриминације. Сходно досадашњој пракси, члан II/4 Устава пружа упориште Уставном суду да примијени 15 међународних инструмената за заштиту људских права, укључујући и Међународну конвенцију о укидању свих облика расне дискриминације. Став уставног одбора Народне скупштине за разлику од овог става, јесте да по питању дискриминације члан 14. Европске конвенције у складу са ставом Европског суда за људска права, допуњује остале суштинске одредбе Конвенције и њених протокола и није самосталан члан, пошто је ефикасан само у вези са уживањем права и слобода. Независна (*per se*) повреда члана 14. у пракси Европског суда, као јединог изворног тумача Конвенције и протокола, не постоји и не може постојати као таква, јер поменути члан служи за установљавање постојања дискриминације у односу на коришћење права и слобода које штити остали чланови Конвенције.¹⁰

На величину и значај проблема законског уређивања празника указује чињеница да у претходним деценијама примјене Дејтонског споразума нису законом одређени празници Босне и Херцеговине будући да у Парламентарној скупштини није постигнута скупштин-

¹⁰ Одговор Народне скупштине упућен Уставном суду Босне и Херцеговине поводом захтјева за оцјену уставности чл.2.б.) и чл.3.б.) Закона о празницима Републике Српске.

ска већина о том питању. Како констатује Венецијанска комисија, Босна и Херцеговина се поред промјене политичког система и новостечене независности, морала носити и са наслеђем грађанског рата и етничком подјелом становништва. Као последица ове специфичне ситуације, БиХ остаје једина земља у регији, а засигурно једна од ријетких у свијету, која нема заједнички прихваћени празник који се односи на оснивање државе, као ни општи закон о празницима, иако је протеклих година предложено неколико нацрта.¹¹ Проблеми показни приликом разматрања предложених закона о празницима током претходних година упућују на то да је дужност институција власти да равноправно уважавају позиције и интересе ентитета и народа, те да се као заједнички празници уреде поједини историјски и други прошли догађаји усаглашени од стране представника народа и ентитета, а прихваћени од стране грађана. Као успјешни примјери могу се навести случајеви Белгије и Швајцарске. У овим земљама празници су одређени према националном (језичком) саставу уз уважавање састава Белгије која има три покрајине и три језичке заједнице (француског, холандског и њемачког говорног подручја). Празници у Белгији су: 1. јануар, Нова година; Април: Ускрс, 1. мај: Празник рада; 8. мај: Регионални дан Брисела; 2. јун: Спасовдан; 13. јун: Духовски понедељак; 11. јул: Дан фламанске заједнице; 21. јул: Дан државности; 15. август: Дан успења; 27. септембар: Дан француске заједнице; 1. новембар: Сви свети; 2. новембар: Душни дан; 11. новембар: Дан примирја; 15. новембар: Дан њемачке заједнице/Дан краљева; 25/26. децембар: Божић. Швајцарске Конфедерација састављена је од 26 кантона (језици: њемачки 64%, француски 19%, талијански 7,6%, ретроромански 0,6%, остали 8,8%). Празници регулисани Законом о раду у Швајцарској третирају се као нерадни дани. Сви празници се не славе у свим кантонима. Дан државности (1. август) је у цијелој Швајцарској државни празник. Поред овога празника може

¹¹ Европска комисија за демократију кроз право (Венецијанска комисија), Мишљење бр.736/2103.

сваки кантон прогласити своје службене празнике. У сваком округу постоји девет службених празника од којих су пет исти широм Кантона. Тих пет празника су сљедећи: Нова година (1. јануар), Велики петак (петак пред Ускрс), Спасовдан (40 дана након Ускрса), Дан државности (1. август), Божић (25. децембар).

За разлику од немогућности да се донесе закон о празницима, донесен је Закон о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница¹² чије одредбе могу послужити за уређивање вјерских празника. У том смислу, вјерски празници су одвојени од секуларних празника и прослављају их вјерници који припадају истој религији независно од тога гдје живе. Донесени закон одређује да грађански статус није повезан са религијом и гарантује право на слободу вјере или увјерења (односи се на нерелигијске облике вјеровања) и уводи одређена легитимна ограничења слободе вјере (члан 3. и 4.). Начело слободе религије, поменуто и у називу закона, јесте у складу са уставним одредбама које гарантују слободу мисли, савјести и вјере. Према овом закону (чл.14.) јавно очитовање вјере или увјерења може бити ограничено једино на основу закона и у складу са међународним стандардима када мјеродавни орган докаже да је то неопходно у интересу јавне безбједности, заштите здравља, јавног морала, или у сврху заштите права и слобода других лица у складу са међународноправним стандардима, а цркве и вјерске заједнице имају право приговора на ову одлуку. Поред тога, за доношење законских одредби о празницима посебно је значајно да дефиниција појма слобода вјере и увјерења обухвата и слободу јавног исповиједања вјере, прихватања или промјене вјере, слободу да појединац, сам или у заједници с другима, приватно или јавно, исказује вјеру или увјерење путем обреда, извршавања или придржавања вјерских прописа, држањем до обичаја и других вјерских активности.

¹² "Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 5/2004.

2. РАЗЛИКЕ У УРЕЂИВАЊУ СЕКУЛАРНИХ И ВЈЕРСКИХ ПРАЗНИКА

Народна скупштина је спровела Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине и донијела нови Закон о празницима Републике Српске¹³ умјесто Закона о славама и светковинама.¹⁴ Важећи Закон донесен је послје Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине¹⁵ којом је одлучено да чланови 1. и 2. Закона о славама и светковинама нису сагласни с чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чл. 1/1 и чл. 2а) и ц) Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације. Код законског уређивања празника, према ставу Уставног суда Босне и Херцеговине је исто тако важно питање да ли је обезбијеђено учешће представника народа, односно предвиђен механизам заштите виталних националних интереса. Уставни суд је констатовао да је Закон о славама и светковинама донесен прије доношења Одлуке Уставног суда број У 5/98 о „конститутивности народа“ и прије, на основу ове одлуке, измјена ентитетских устава којима су успостављени механизми за равноправно учешће у доношењу одлука у области законодавства три конститутивна народа у оба ентитета, као и механизми за заштиту њихових виталних националних интереса.

У Закону о празницима Републике Српске раздвојени су републички и вјерски празници тако што су као републички празници одређени поједини историјски догађаји значајни за Републику, а као вјерски празници означени најважнији празници три религије: православља, католичанства и ислама. Важан нормативни основ за раздвајање ентитетских и вјерских празника дат је у одредби Устава Републике Српске (чл.2.) у којој су наведени конститутивни народи, будући да припадници ових народа који су вјерници припадају

¹³ "Службени гласник Републике Српске" број 43/07.

¹⁴ "Службени гласник Републике Српске" број 19/92.

¹⁵ Одлука у предмету У-4/04 донијета 2006. године.

различитим вјерским заједницама. Према Уставу Републике (чл.28) вјерске заједнице су једнаке пред законом, слободне у вршењу вјерских послова и вјерских обреда. За законско уређивање вјерских празника је важна и чињеница да у уставној одредби (чл.68.) која се односи на области које уређује и обезбјеђује Република, нису наведени вјерски и религијски односи. Уставне одредбе су важне како за писање законских одредби тако и за правну анализу и тумачење одредби. Исто тако, важно је правило да се поједине законске одредбе могу правилно тумачити само као дио цјелокупног текста закона. Поједине законске одредбе не могу се посматрати као издвојене одредбе, јер оне то нису, нити се примјењују независно од других одредби у закону. За писање и тумачење законских одредби је важан и избор метода нормирања. У важећем Закону, републички и вјерски празници су таксативно набројани у двије групе, а што по природи таксативног метода искључује могућност погрешног тумачења и мијешања двије врсте празника или додавања аналогичом нових празника. Метод таксативног нормирања састоји се у томе да се тачно и прецизно наведу сви случајеви на које се одредба односи. Пропис се може примјенити само на набројане случајеве, а не може се примјенити на друге случајеве (који нису набројани). У питању је искључиво и затворено набрајање.¹⁶ Као републички празници и нерадни дани одређени су: Дан Републике, Нова година, Међународни празник рада, Дан побједе над фашизмом, Дан успоставе Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. За разлику од наведених ентитетских празника који су нерадни дани, Закон о празницима познаје ентитетске празнике који су радни дани, а које ресорне републичке институције обиљежавају на прикладан и свечан начин: дан школе 27. јануар – „Свети Сава“, дан Војске Републике Српске – 12. мај, дан Министарства унутрашњих послова - 04. април, дан Првог српског устанка – 14. фебруар.

¹⁶ Жељко Мирјанић, *Писање и доношење закона*, (Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, 2014), 134.

За разлику од Републике Српске, у Федерацији Босне и Херцеговине није донесен закон којим би били уређени ентитетски и вјерски празници, већ се Закон о празницима¹⁷ донесен прије Дејтонског споразума, примијењује као федерални закон.

За разлику од секуларних празника, законодавац је у другачијој позицији код уређивања вјерских празника као нерадних дана стога што их преузима из календара вјерских заједница. Разликују се празници вјерских заједница који су законом уређени као вјерски празници и нерадни дани од празника вјерских заједница који то нису. Као вјерски празници законом су одређени најважнији празници поједине вјерске заједнице, док други празници из истог календара немају значај вјерског празника за чије се обиљежавање користе нерадни дани и за које је послодавац дужан да исплати новчану накнаду запосленом. Празници у Републици, уређени као вјерски празници су: Православни Божић, Католички Божић, Курбан Бајрам, Католички Ускрс, Православни Васкрс, Рамазански Бајрам. Како се наводи у теорији права, црквено (канонско) право регулише унутрашња питања цркве као и друге предмете из њене искључиве или дјелимичне надлежности.¹⁸ Црквено право и религијске норме које регулишу односе између цркве и вјерника (ту спада и одређивање вјерских празника, начин њиховог обиљежавања и прослављања) могу се из правног угла, посматрати као независно аутономно право. Независно аутономно право постоји када заповјести у аутономним нормама слободно стварају различити друштвени (аутономни) субјекти. Они на исти начин одређују своје аутономне санкције против прекршилаца... У њега спадају дијелови обичајног, црквеног, међународног итд. права, као нека врста чисте манифестације правног плурализма.¹⁹ Законодавна

¹⁷ “Службени лист Р БиХ” број 2/92 и 13/94.

¹⁸ Правна енциклопедија, *Канонско право* (одредница), Савремена администрација, Београд, 1985. 596.

¹⁹ Драган Митровић, *Аутономно право*, (Правни факултет, Београд, 2013), 66.

власт може само да одреди да су одређени празници вјерских заједница нерадни дани и не може се због природе религијских норми и аутономије која је призната вјерским заједницама, упуштати у одређивање и оцјењивање вјерских празника. Историја показује да није могуће потпуно одвојити политику од религије нити државу од цркве. При томе се полази од теоријске поставке да се разликују три начина регулисања односа цркве и државе: режим државне цркве, режим признатих цркава и режим одвојености цркве и државе. Режим државне цркве постоји када је само једна црква проглашена државном, а остале цркве не добијају од државе олакшице нити материјалну помоћ. У режиму признатих цркава све цркве су слободне, али су само неке међу њима признате и због тога су у одређеном односу према држави. У режиму одвојености цркве и државе, цркве се сматрају приватним установама у чији се рад држава не мијеша, већ га само регулише својим законима. Правна енциклопедија, *Канонско право* (одредница), стр. 596. У Закону о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница (члан 14.) принцип да су цркве и вјерске заједнице одвојене од државе уређен је тако што држава не може признати статус државне вјере нити једној вјери ни статус државне цркве или вјерске заједнице нити једној цркви или вјерској заједници; држава нема право мијешати се у унутрашњу организацију и послове цркава и вјерских заједница; ниједна црква или вјерска заједница не може добити посебне привилегије; нити може формално учествовати у раду политичких установа. Институције власти не могу утицати на календар вјерских заједница, нити се упуштати у оцјењивање њихових празника на начин да се крше вјерске слободе загарантоване уставним одредбама и међународним документима о људским правима чија је примјена обавезна у БиХ. У овим правним околностима није могуће одредити секуларни празник, а да одређени дан није истовремено и неки вјерски празник. Поједини републички празници падају на дан када се славе вјерски празници који су календаром вјерске заједнице прописани као вјерски празници, али

нису Законом уређени као вјерски празници. Вјерске заједнице и вјерници прослављају своје вјерске празнике независно од тога да ли падају на дане секуларних празника, а институције власти не могу утицати на то да ли ће вјерски празници бити обиљежавани и прослављани од стране припадника вјерске заједнице према њиховом календару. У одговору Народне скупштине Уставном суду у спору поводом појединих чланова Закона о празницима Републике Српске, а у вези са овим питањем наведено је: да се 31. децембар односно 1. јануар обиљежава као Силвестрово (Дан. Св. Папе Силвестра у католичком календару); да се 9. јануар у православном календару обиљежава као вјерски празник и то Дан Светог Стефана; датум од 9. маја који се слави као Дан побједе над фашизмом, у католичком календару је празник–Дан Светог Узашашћа или Спасово; Дан успоставе Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини 21. новембар је истовремено и православни празник–Сабор Светог Архангела Михаила–Аранђеловдан.

У европским земљама се уважава чињеница да се поклапају секуларни и вјерски празници. Европска пракса јесте да се вјерски празници славе и као државни и да се државе, као ни институције Европске уније, не устручувају да истакну ту повезаност. Пред Европским судом за људска права није до сада покренут поступак који би се заснивао на тврдњи да се обиљежавањем празника на тај начин дискриминишу права других.²⁰ Аргумент у прилог уважавања чињенице да се поклапају секуларни и вјерски празници јесте и то што је традиција прославе поменутих вјерских празника старија од предвиђених секуларних празника. Однос према вјерским празницима је везан за религиозна осјећања грађана, а та осјећања нису предмет законске регулативе. „Религија се, дакле, састоји од

²⁰ У Одговору Народне скупштине Уставном суду БиХ наведени су дани које институције ЕУ означавају као празничне и нерадне дане и који се подударају са вјерским празницима: 31. децембар– 1. јануар–Силвестрово; 29. март (католички велики петак); 1. април–Ускршњи понедјељак; 9. мај–Успење или Узашашће; 15. август Узнесење блажене Дјевице Марије или Велика Госпа; 1. новембар Дан Свих Светих;.

умних поступака човјека, чему се придружује људска воља, психа „срце“ и занос. Она заправо, укључује цјеловиту човјекову егзистенцију са свим димензијама људског постојања (дух, душа и тијело).²¹ За вјерску толеранцију је важно да се поштује право других вјерника да прослављају своје вјерске празнике. Како се напомиње, мора постојати нека културна аналогност, искуство које је стечено, а које се сада скупља на једном мјесту, а да при том чини не само организам од којег очекујемо да функционише, већ које може изаћи на крај са његовом дисфункцијом. Није важно да се идентификујем с оним другим, већ да сам у стању оног другог пустити да опстаје као други. Да ме тај други интересује као други, а не као неко сличан мени.²² Ако не постоји слобода опредјељивања, онда и појам *consensus* губи смисао. Слобода постоји само док се користи, док има шансе да се бира. Свијест о разликама прелази у право на разлике: тиме се отвара могућност за разговор и спремност за стварање заједнице на основу сличних или истовјетних потреба, интереса и вриједности.²³ У том смислу, секуларност омогућава слободу религиозности независно од тога којој вјерској заједници припадају вјерници, без антагонизма према другим религијама и атеизму, односно омогућава слободу религиозности свим грађанима равноправно, независно од тога да ли припадају већинској религији. Како се теоријски дефинише, слобода мисли и опредјељења јесте право грађана да слободно мисле и изаберу свој поглед на свијет. Узету у ужем смислу, ову слободу на први поглед нема потребе изричито прокламовати, јер се њена садржина ограничава на поље људске свијести, на унутрашње психичке процесе, који се не могу споља примијетити и на које се не може споља утицати. Међутим, с обзиром да се ова слобода мисли и

²¹ Енциклопедија политичке културе, *Религија*, Савремена администрација, Београд, 1993. 972.

²² Adolf Muschg, *БиХ успех и ЕУ*, Будућност Устава БиХ (зборник излагања), (Независне новине, Бања Лука, 2006), 49.

²³ Буро Шушњић, *Дијалог и толеранција*, (Чигоја, Београд, 1997), 198.

опредјељења манифестује на многе друге начине, коришћењем осталих слобода и права грађана (слободе вјероисповјести...) она има врло велики значај као претпоставка за уживање многих других права и слобода.²⁴ У преамбули Устава БиХ пише да је то демократска земља, да се поштују људска права и слободе, владавина права, толеранција и помирење... Те принципе није створила преговарачка екипа у Дејтону, него је ријеч о принципима својственим цивилизованим и демократским државама.²⁵

Републички празници су нерадни дани за грађане Ентитета, а вјерски празници за грађане који су припадници одређене вјере.²⁶ Ако други дан републичког празника који се празнује два дана, пада у недјељу, преноси се у понедјељак. У дане празника Републике не раде републички органи и организације, органи јединице локалне самоуправе, предузећа, установе и друге организације и лица која професионално обављају услужне и производне дјелатности, а обављање рада подлијеже санкцијама осим за поједине послодавце. Влада Републике је надлежна да одреди који су републички органи и организације дужни да раде у дане празника, а градоначелник/начелник општине је надлежан да одреди која су предузећа, установе и друге организације са подручја јединице локалне самоуправе, ради задовољења неопходних потреба грађана, дужни да раде у дане празника и у ком обиму.

На дане вјерских празника вјерници имају право на плаћени изостанак с рада. Припадницима националних мањина признаје се право на плаћени изостанак с рада по два дана у години за два њихова вјерска празника по властитом избору. Поред тога, запослени имају право на плаћени изостанак с радног мјеста, по

²⁴ Правна енциклопедија, *Слобода мисли и опредјељења* (одредница), 1521.

²⁵ Жељко Мирјанић, *Промјена Устава или примјена постојећег*, Будућност Устава БиХ (зборник излагања на панел дисусији), (Независне новине, Бања Лука, 2006), 66.

²⁶ Нерадни дани за републичке празнике су: Дан Републике 9. јануар, Нова година 1. и 2. јануар, Међународни празник рада 1. и 2. мај, Дан побједе над фашизмом 9. мај, Дан успоставе Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини 21. новембар.

властитом избору, да празнују до два дана у години на дане својих других вјерских празника. Одсуство ради задовољавања вјерских, односно национално-традицијских потреба запослених уређено је у складу са уставним одредбама о забрани дискриминације и праву запослених на одсуство. Послодавац је дужан да раднику, на његов захтјев, одобри неплаћено одсуство с рада до три дана у току календарске године ради задовољавања вјерских, односно национално-традицијских потреба.

ЗАКЉУЧАК

Анализа празника као предмета нормативне дјелатности показује да важеће закона који уређују празнике није временски ограничено, али да трајање ових закона у правилу, највише зависи од стабилности правног и друштвеног поретка у коме су донесени. За разлику од секуларних празника који су промјенљиви, вјерски празници су трајни. Секуларни празници падају у дане вјерских празника који нису законом уређени као вјерски празници будући да нема дана који нису као празници предвиђени у вјерским календарима. Уношење вјерских празника у закон претвара их у нерадне дане (плаћено и неплаћено одсуство). Код уређивања вјерских празника је важна способност институција власти да обезбједе вјерску слободу до мјере до које она на разуман начин не угрожава слободу и права других, а полазећи од законског оквира о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница. У Закону о празницима Републике Српске су изједначени вјерски празници независно од бројности припадника конститутивног народа, односно вјерске заједнице. За најважније вјерске празнике који су уређени у закону омогућено је запосленим лицима да користе нерадне дане за њихово обиљежавање. Ово право је заштићено прописаним санкцијама за правно лице, за одговорно лице у

правном лицу и за лица која професионално обављају услужне и производне дјелатности ако ускрате запосленим нерадне дане.

PREREQUISITES FOR LEGAL REGULATION OF HOLIDAYS

Abstract

Duration of the effect of laws on holidays is not limited in time, but the effectiveness of such laws in fact depends on the stability of legal and social order, where they were enacted. Contrary to secular holidays which are variable, religious holidays are definite. In the Law on Holidays of the Republika Srpska, religious holidays that are celebrated by believers of constituent peoples are provided on equal grounds, and thus the employees may take leave for the purpose of celebrating them.

Key words: **republic holidays, secular holidays, religious holidays, non working days.**

ЛИТЕРАТУРА:

1. Волф, Мартин. Да ли ће националне државе преживети глобализацију, Глобализација - мит или стварност: социолошка хрестоматија, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.
2. Енциклопедија политичке културе, Савремена администрација, Београд, 1993.
3. Правна енциклопедија, Савремена администрација, Београд, 1985.

4. Лукић, Радомир В. Прилог расправи о подјели надлежности између институција Босне и Херцеговине и ентитета, Зборник реферата са округлог стола Подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и Ентитета, АНУРС, 1999.
5. Мијовић, Љиљана. Босна и Херцеговина пред Европским судом за људска права, Comesgrafika, Бања Лука, 2014.
6. Митровић, Драган. Аутономно право, Правни факултет, Београд, 2013.
7. Мирјанић, Жељко. Писање и доношење закона, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, 2014.
8. Мирјанић, Жељко. Промјена Устава или примјена постојећег, Будућност Устава БиХ (зборник излагања), Независне новине, Бања Лука, 2006.
9. Muschg, Adolf. БиХ успјех и ЕУ, Будућност Устава БиХ (зборник излагања), Независне новине, Бања Лука, 2006.
10. Кузмановић, Рајко. Нарушавање подјеле надлежности између ентитета и Босне и Херцеговине, научни скуп Подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и ентитета, Академија наука и умјетности Републике Српске, Бања Лука, 1999.
11. Шушњић, Ђуро. Дијалог и толеранција, Чигоја, Београд, 1997.

